

Diep in de bossen bij Zutphen bouwde vader van Frits dit huisje, nu staat het in het museum

Door Merten Simons 17 dec. 2022

Diep in de bossen tussen Zutphen en Warnsveld bouwde de vader van Frits Gies (dan 6 jaar oud) vlak voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog een vakantiewoning. Deels om er zelf te vertoeven, maar ook om met het oog op de naderende oorlog Joden onder te brengen. Het unieke houten huisje is de afgelopen jaren opgebouwd in het Nederlands Openluchtmuseum. Gies (nu 92) keert na meer dan een halve eeuw terug naar zijn jeugdijaren. „Mijn vader was heel slim.”

„Ik ga gelijk naar de keuken. Daar zat ik altijd met mijn vader.” Frits Gies krijgt een grote glimlach op zijn gezicht als hij na zo'n zestig jaar voor het eerst weer een stap zet in zijn geliefde vakantiehuisje. Niet meer in de Zutphense bossen. Nee, in het Nederlandse Openluchtmuseum. In Arnhem is het historische houten huis de afgelopen jaren opnieuw opgebouwd.

In zijn handen heeft Gies een teddybeer. Bezoekers van het museum krijgen straks via de teddybeer het verhaal door de ogen van de jonge Frits te horen. In elke kamer een nieuw verhaal.

Na meer dan een halve eeuw zet Frits Gies weer een stap in het voormalige vakantiehuisje uit Warnsveld waar hij opgroeide. © Gerard Burgers

‘Mijn vader heeft tbc en moet veel rust houden. In de kamer staat daarom ook een ligstoel’, vertelt de teddybeer als Gies vanuit de keuken naar de woonkamer van het vakantiehuis loopt.

Vakantiehuis om Joden onder te brengen

De tuberculose van de vader van Gies - ook Frits - was de reden dat de familie in 1936 het vakantiehuis liet bouwen. Een perfecte plek om tot rust te komen, maar ook om Joden onder te brengen. Vanwege zijn werk in Duitsland vermoedde Frits sr. namelijk al wat voor rampspoed eraan zat te komen [..].

Nog voor de oorlog kwamen Joodse vluchtelingen richting de Nederlandse grens, waar zij niet zomaar meer werden toegelaten. Het houten vakantiehuisje bood uitkomst. Samen met de opa van Gies - ook Frits - en een bevriende gemeenteambtenaar schrijft vader Gies Joodse vluchtelingen in op het adres in Zutphen. Op deze manier konden de vluchtelingen aantonen dat ze in Nederland woonden en werden ze niet bij de grens tegengehouden.

Frits Gies in de keuken van zijn voormalige vakantiehuisje in Warnsveld. Nu niet meer in de bossen tussen Zutphen en Warnsveld, maar in het Openluchtmuseum. © Gerard Burgers

De slaapkamer van jonge Frits

„Mijn vader was heel slim. Hij was jurist”, zegt Gies. Met zijn wandelstok baant hij zich een weg door het vakantiehuis. Als hij naar de slaapkamers boven wil lopen, wordt hij tegengehouden door zijn partner. „Te gevaarlijk zo’n houten trap hoor Frits. Dan kom je niet meer beneden.”

Gies denkt er het zijne van. „Ik ken de trap. Gemaakt door een lokale timmerman. Ik kan echt wel omhoog hoor”, reageert hij, om vervolgens

toch maar naar de slaapkamer beneden te lopen. Zijn eigen voormalige slaapkamer.

Hij gaat er in een stoel zitten en kijkt door het raam naar buiten. „In de oorlog kwamen we hier niet meer zo vaak. Soms met onderduikers die in ons eigen huis woonden, maar veel minder vaak dan voor de oorlog”, zegt Gies. „Dat raam kan ik me vooral nog goed van na de oorlog herinneren. Ik lag in bed en er reed op de grote weg verderop een auto voorbij. Door dat geluid dacht ik dat de oorlog nog bezig was. Ik ben het bos in gerend en heb daar alles op een rijtje moeten zetten. De oorlog zelf, de bevrijding. Ik was helemaal doorgedraaid en wist even niet meer wat echt was. Erna ben ik weer naar het vakantiehuis gegaan.”

Frits Gies luistert naar de teddybeer, die het verhaal vertelt van jonge Frits voor de oorlog. © Gerard Burgers

Jonge Frits helpt vader in verzet

Wat voor impact de oorlog op Gies heeft gehad werd al eerder duidelijk in zijn eerder geschreven boek: *'Bist du ein Jude'*. De dan nog jonge Gies hielp zijn vader in de oorlog met verzetsacties. Vader Gies reisde vaak onder een valse naam naar het westen om persoonsbewijzen en bonkaarten aan onderduikers te geven. Jonge Frits helpt. In zijn jas naait zijn vader bijvoorbeeld documenten weg, omdat hij als kind niet zo opvalt. In de binnenstad van Zutphen saboteert de jonge Frits een Duitse radiowagen en jat hij hout uit gebombardeerde villa's.

„Ik was een beetje een kwajongen”, zegt Almenaar Gies nu. Weer terug in de woonkamer van het vakantiehuisje wijst hij op een hoek naast de voordeur. „Daar hadden we altijd een kerstboom staan. Met mijn zusje Anneke moest ik dan als het donker was wachtlopen als mijn vader en

moeder niet thuiswaren. We wisten vaak niet waarom, maar wisten wel dat we op de kaarsjes in de bomen moesten letten.”

Joodse familie Urbach

De verhalen van vader en moeder (Annie) Gies zijn in het Openluchtmuseum ook te horen. Naast de teddybeer van jonge Frits, zijn er namelijk meerdere spullen van de muur te halen. Bij elk voorwerp hoor je het verhaal verteld vanuit een ander persoon. Pak je de boodschappentas, dan hoor je het verhaal van moeder Annie. Pak je de aktetas, dan het verhaal van vader Frits.

Bijzonder is een oude herenhoed. Wie de hoed van de muur trekt, hoort in de verschillende kamers het verhaal van Sali Urbach. Samen met zijn vrouw Gussie en dochter Ilse vluchtte hij voor de oorlog vanuit Leipzig.

Daarbij werd hij geholpen door de familie Gies.

Aangekomen bij het vakantiehuisje plande de Joodse familie een vlucht via België en Frankrijk naar Zwitserland. Het is ze niet gelukt die reis te volbrengen. Sali en zijn vrouw zijn allebei vermoord in Auschwitz. Hun dochter is veilig in Australië aangekomen. Haar nakomelingen hebben het verhaal verteld, dat bezoekers van het openluchtmuseum nu met de herenhoed kunnen horen.

„Wat is dit bijzonder”, zegt Gies, als hij nog maar eens goed om zich heen kijkt in de woonkamer. „Wie kan nu zeggen dat een huisje waarin je bent opgegroeid in een museum staat?”

Het Warnsvelde vakantiehuis. © Gerard Burgers

Michel Groothedde

Dat kan Gies zeggen dankzij inspanningen van de Zutphense stadsarcheoloog Michel Groothedde jaren geleden. Het vakantiehuis stond op het punt gesloopt te worden door de inmiddels zoveelste nieuwe eigenaren. De familie Gies vertrok er namelijk al in de jaren 60.

Groothedde kwam langs omdat er archeologische proefboringen gedaan zouden worden en hoorde ter plekke het verhaal achter het vakantiehuis. Het Openluchtmuseum, de gemeente Zutphen en de eigenaren van het huisje - de familie Schmidt - werden met elkaar in contact gebracht. De familie besloot het huisje cadeau te doen en dankzij fondsen is het de afgelopen jaren opnieuw opgebouwd in het Openluchtmuseum.

Nederlandse Openluchtmuseum

Met het Warnsveldse vakantiehuisje van de familie Gies wil het Nederlandse Openluchtmuseum bezoekers meenemen in de jaren vlak voor de Tweede Wereldoorlog. „Dat verhaal vertellen we bijna nooit”, zegt conservator Tim Smeets.

Smeets bedacht de verhaallijnen in het huis en kleepte de kamers aan. „Het alledaagse leven ging ondanks een dreigende oorlog in die tijd gewoon door, maar veel Nederlanders kwamen wel voor dilemma's te staan. Help je vluchtelingen of juist niet? Kom je in opstand tegen de Duitse bezetting of kies je voor je eigen veiligheid? Een oorlog laat diepe sporen na in een mensenleven. Toen en nu.”

Bewust koos hij ervoor niet het grote verhaal van de Tweede Wereldoorlog te vertellen. „Het dagelijkse leven van die tijd. Daar willen we bezoekers in meenemen.”

Daarvoor zocht hij interieur dat paste in die tijd en leek op interieur dat de familie Gies in het huis had staan. „We hebben bewust spullen gezocht die lijken. Bezoekers moeten dichtbij kunnen komen en alles aanraken. Dat kan niet met museumstukken.”

Bron: De Stentor